

vpisati v društvo, koliko se za leto in dan plačuje, in da sprejemajo vpise.

Ker „Novice“ želijo, da bi ta zavarovalnica se zelo razširila po domovini naši, bojo še večkrat priliko imele opominjati naše rojake, naj se je udeležijo, kar največ morejo.

Knjižica, ki je pred 3 meseci v Parizu na svetlo prišla, potrjuje nam hvalevredno delovanje njeno.

Živa potreba, da prebiramo zgodovinske bukve.

Vsacega domoljubnega človeka veseli, če sliši, kaj in kako se je godilo starišem in dedom njegovim, in ponosni so tisti, ki izvedó od njih kaj lepega, kaj velikodušnega. Tako veseli tudi rodoljuba, da izvé, kako se je godilo narodu njegovemu. Širi se mu srce radosti, kadar ima občudovati slavna djanja bivših rodov in posamnih izvrstnih možakov; stiskajo mu pa srce naroda nesreče in nemile dogodbe.

Ta radovednost in taki domoljubni občutki so vzrok bili, da so pri vseh narodih nekteri možje vse imenitne zgodbe pozvedeli in popisali. Takemu delu pravimo na kratko zgodovina ali povestnica. Že iz tega se vidi, da je zgodovina zanimiva pa tudi koristna znanost, zlasti nam Slovencem mora mar biti za njo, ker ravno med nami je to znanstvo premalo razširjeno.

Od kod, kadaj in zakaj so se naši preddedje v te kraje preselili? Kako so tukaj živeli; ali so uživali sladki mir, ali so se bojevali, zakaj in s kom? Ktere vére so bili naši očaki pred Kristusovo dôbo, in kako in kadaj so kristjani postali? Kakošnega značaja so bili, in kakošno vlado so imeli? kateri in kaki so bili njih načelniki, vojvodi in drugi imenitni možje? Kako se je zgodilo, da so svobodni naši predniki sužni postali, in komu? Kdaj se je to godilo, da so Slovenci pod Avstrijo prišli, in kako se jim je nekđaj godilo? Ali se je naš narod odlikoval v znanstvih in v umetnostih ali ne, in zakaj ne?

Vsa ta in še druga vprašanja so imenitna in zanimiva, in brez dvoma je vsak domoljub radoveden, da o tem kaj več izvé.

In to nam pripoveduje knjiga, ki se imenuje „zgodovina slovenskega naroda“. Spisal jo je gospod Janez Trdina in poslala jo je nam Matica slovenska iz Ljubljane, da jo marljivo beremo in temeljito preduhtamo.

Marsikdo me je že vprašal: ali je gospod Trdina resnico pisal, in od kod je vse to izvedel?

Vsak narod kakor vsaka dôba ima radovedne in domoljubne može, kateri na tanko preiskujejo in zapisujejo vse to, kar je narod sam zaradi svojih zgodeb ohranil v narodnih povestih, narodnih pesmih, v spominkih, pismih itd. Čem bolj je narod omikan, temveč takošnih mož ima, kateri zapisujejo vse imenitne dogodbe, ki so se pripetile domá, pri sosedih in pri bližnjih narodih. Tako so tudi naši prvi zgodovinarji Valvazor, Schönleben, Vodnik, Linhard, Krempel in drugi, pridno preiskavali stare naše kronike in legende, prečitali so vse, kar so stari Rimljani in Grki izvedeli o Slovanih po popotnikih, poslancih, po trgovcih in vojaki. Novi časi so nam precej ugodni bili, ker se je po nemških bukvarnicah našlo dosti zgodovinskega gradiva, ktero se tiče Slovanov in zlasti nas Slovencev. Zgodovinsko društvo v Ljubljani si je prizadevalo, da so se preiskali stari arhivi po deželi in marsikaj lepega je prišlo na svetlo. Izkazal se je v tem obziru posebno slavni Čeh Šafařík popisovaje slovanske starodavnosti.

Tako je mogoče bilo, da je gosp. Trdina to knjigo spisal in da je resnico pisal.

Vsak Slovenec moral bi jo čitati, in gorko jo pri-

poročam Vam in izrekoma našim gospém in gospodičinam.

Ta knjiga pa je le drobna in mnogo je še dostaviti. Treba je neprenehoma preiskavati, da se temne strani naše zgodovine razjasnijo, in da se pozvé, kar je še sém ter tje pomanjkljivega. Naj bi muza zgodovine zdramila mnogo rodoljubnih mož, ki se vstopijo v kolo za preiskavo povestnice domače.

Mi Slovenci in Slovani sploh moramo v prihodnje skrbeti, da bomo izvrševali takošna djanja, ktera so popisovanja vredna in kakoršna ljubi resna divna Klijona.

Zgodovina slovenskega naroda nam je in nam vsegdar ima biti tudi v poduk, kajti ona je, rekel bi, ogledalo, v katerem vidimo lepe lastnosti in prednosti svojih prednamcev, vidimo pa tudi njih zmote, pregreške, njih nesreče. Nesrečo trpeli pa niso sami oni, trpeli so jo še bolj njih nasledniki od roda do roda, in celó mi jo čutimo. Zgodovina vse to kaže, tedaj bo nam lahko, če smo le previdni, ogibati se napačnega ravnanja, a delati v korist sebi in svojim zanamcem. — Dovolite mi en izgled. Ko so v 6. stoletji naši očetje naše kraje obsedli, bili so svobodni in zedinjeni, le malo časa so mirno živeli, čeravno so bili mirnega in krotkega značaja. Kmalu so morali se braniti, ker so jih novi sosedje napadali, zdaj Avari, zdaj Germani, zdaj Italijani. Strašno krvave boje so bojevali zaradi svobode in samostalnosti svoje. Sovražniki so jih zmagali in razdelili. Našemu narodu je bil pogin skoro gotov. Dogodilo se je pa ugodno to, da smo zaporedoma prišli pod Avstrijo mi in naši zmagalci, Nemci, Italijani in Magjari. Da-si tudi smo stoletja in stoletja le životarili, razdeljeni v razne kronovine, brez narodnega gibanja, vendar je tako bolje bilo, kakor da bi bili ostali državljani ali prav za prav sužni raznih tujih držav. Pričakali smo leta 1848.; zarija svobodne ustave je napočila vsem avstrijskim narodom. Žalibog, da nesloga narodov je mavrico pravega ustavnega življenja zopet zatemnila! In leta 1860. zopet se je zvedrilo na obnebi političnem, al kmalu se je zopet omračilo, dokler nam ni zasijala meseca septembra 1865. leta danica, ktera je avstrijskim narodom pokazala prosto pot do porazumljenja vsem.

Vprašanje je tedaj, kaj je še storiti, in vlada sama nas je kakor vse narode meseca septembra leta 1865. vprašala: naj povemo, česar potrebujemo? Zgodovina nam daje na to odgovor, ako se ž njo posvetujemo. Ona nam pripoveduje, da so naši očetje ob času preseljevanja bili zedinjeni; tedaj nam svetuje: skušajte po postavni poti, da se zopet zedinite. To je do slednje, a vsakemu mora jasno biti, da potem lože skrbimo za vse potrebe narodove in da zedinjeni bolj koristimo celi državi, dasi tudi nas je malo. Ker smo pa majhen narod, svetuje nam zdravi um, naj se pridružimo drugim sorodcem avstrijskega cesarstva. Zgodovina nam namreč dalje pripoveduje, da so naši očetje sprvega v bližnji dotiki živeli s Hrvati, ž njimi kri prelivali za obran skupne države proti zakletemu sovražniku Turku. Pozneje so nas od njih odtrgale nesrečne okolščine in ločeni smo živeli v državnopravnem, postavodavnem in še celó v socijalnem obziru. Da! celó sovražili smo se. Al časi so se spremenili na boljše; slušajmo tedaj zgodovino, in stopimo zopet v ožjo dotiko s Hrvati. Tako imamo večo veljavo sami in pomoremo skupni nam carevini.

Ali ni po vsem tem resnica, da je zgodovina zvesta učiteljica svojim narodom? Temveč podučljiva pa je še občna zgodovina vsega človeštva, ker daje izgledov na stotine.

Zgodovina je za tega del tudi tolažba in nada domoljubu; kajti iz nje se prepriča, da vse premaga zreli

prevdarek, stanovitnost in pogum, in da ne pogine narod, ki je zvest sebi in svobodi.

Po tem takem je zgodovina preimenitno znanstvo in najpotrebnejša onemu, kdor se peča z državnimi opravili. Gorje državnikom in poslancem, ki je ne po slušajo in ne vladajo modro, kajti zgodovina je zadnjič še ostra in nestranska sodnica vseh človeških djanj. Naši zanamci nas bodo strašno grajali in celó preklinjali nas bodo, ako mi, sedanji rod, zvesto ne izpolnimo vseh dolžnosti v prevažnem sedanjem času.

Izgovarjajo se sicer nekteri, da ne premoremo nič mi Slovenci tukaj na laški in nemški meji, da nas je premalo itd. Al vse to so prazni izgovori lenuhov. Ni drugače! tu smo, in tu moramo pokazati, da kaj veljamo. S prestola cesarskega smo slišali preblage besede: „odprta je pot vsakemu narodu.“ Tudi nam tedaj gré pravica in dolžnost, da razodenemo odkritosrčno, cesar želimo in potrebujemo. Kmalu pride čas za to; zdaj stojimo na razpotji: al nas čaka sramoten pogin po nemarnosti, ali pa národno življenje, če tudi po trdem delu.

Mislím, da ne bode nikomur težko izvoliti, kaj je pravo.

Naj tem svojim besedam še dodam, kar je ravno pred 20. leti prvi in edini naš politiški pesnik, preslavni Koseski, v 1. listu „Novic“ 1847. leta z veličastno svojo besedo govoril in je kakor nalašč rečeno za sedanji čas:

Gani se! komur je mar zahvale prihodnjega vnuka,
Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodú!
Ako bolí vas ošabnih besed ostrupljeno želó,
Vam če slavenske krvi v srcu pretaka se žar,
Z umom orožite se, ne bojte se znoja na čelu!

Dajal je slave imé — o čujte možaki Slovenije! —
Sužnemu tropu Zapađ, ko ga je blagu prištel.
Kažite mu, da slava je čast najviše pomembe,
Da imenuje po njej čvrstega muzga se rod,
Ki se primerjati sme najboljim od veka do veka.

Svoje pomote si svest (o temu ni dvombe) bo zadnjič
Vse, kar je vašega, vam srca veselega dal.
Trikrat je svet krivičen, je slep, se zdrami v četrto,
Trojno povrne potem dolge z obrestmi nakrat,
Samo, da vrednosti svit o njemu zmagljivo zasije!

V Ajdovščini.

L.

Slovstvo.

Vabilo na naročbo.

Važne premembe se godijo v Avstriji. Napenjati bo treba slovanskemu narodu vse svoje moči, da se odbijejo nakane protivnikov njegovih. Podučevanje ljudstva pa je gotovo najglavnejša pripomoč v ta namen; kajti ljudstvo, ktero pozná svoje pravice, ktero se zaveda svoje národnosti, ktero je podučeno tudi v drugih njemu potrebnih vednostih, tako omikano ljudstvo se ne dá niti slepariti, niti podjarmiti. Zato so sklenili slovenski rodoljubi na Štajarskem, izdavatí za prosto slovensko ljudstvo podučiven list, ktereга nam bo ravno zdaj pri novih volitvah sila treba.

„Slovenski Gospodar“

podučeval bode v prosti, lahko razumljivi besedi naše slovenske kmete v gospodarskih (vino-, sadje- in živinoreji, bčelarstvu itd.), pa tudi v vseh političnih in narodnih stvareh. Izhajal bode dvakrat na mesec, na celi pôli, ter veljal s poštnino vred za celo leto 2 fl., za pol leta 1 fl., za četrť leta 50 kr.

Prvi list izide 16. januarja. — Naj se tedaj skoro oglasi obilo naročnikov; vse rodoljube pa srčno prosimo, naj blagovolijo nabirati naročnikov med kmeti, da se doseže namen, ktereга si je postavil „Slovenski Gospodar“:

poduk prostega ljudstva. — Naročnina naj se pošlje podpisanemu v Maribor.

Dr. Mat. Prelog, odgovorni vrednik.

Novice iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

O gruntnih davkih ali fronkih.

Kakor predzadnji, tako se je spet zadnji, pred novim letom končani deželni zbor na vso moč pote goval, da bi se naši deželi preveliki gruntni davki ali fronki znižali. Spet v tem zboru je v imenu tistega odbora, ki je pretresal delovanje deželnega odbora, izdelal g. Luka Svetec obširno sporočilo, kako zeló je preobložena kranjska dežela ne samo proti drugim sosednim deželam, ampak tudi proti svojim močém, in kako silna potreba je, da se ji preveliko breme, ktereга že ne more več nositi, brž brž zlajša.

Poglavitne reči tega sporočila so bile te-le:

Prošnje predzadnjega deželnega zbora, naj bi se fronki celi deželi znižali tako, da bi se le po 12 odstotkov ali percentov od čistega prihodka davkov pobiralo, namesti zdanjih 16 odstotkov, c. kr. ministerstvo ni hotlo uslišati, ker pravi, da ni vsa dežela enako preobložena. Vendar je visoko ministerstvo dovolilo, da naj se na podlogi prev. cesarskega sklepa od 31. dec. 1864 gruntnim posestnikom raznih krajev naše dežele za 1865. leto zavolj preobloženja in zavolj slabe letine 149.227 gold. fronkov odpiše.

Sporočilo spoznava, da je to precejšna polajšava naši ubogi deželi, al tudi obžaluje, da je ta znesek še vse premajhen proti temu, kakor je dežela preobložena, in da je ta dobrota le nektere zadela, ne pa vseh, ki so preobloženi, enakomerno. Tako se na pr. kantonom: Kranjski gori, Radolici in Litiji nič ne odpiše, ker njih kantonske gosposke niso nikogar priporočile, da bi se mu kaj odpisalo. Za láški, krški, tržiški, planinski, kamniški in vipavski kanton se odpiše le nekaj malega taciñ zaostankov, ki se ne morejo več iztirjati, ker tudi za te kantone kantonske gosposke vis. ministerstvu niso priporočevale, da bi se več odpisalo.

Z veseljem pozdravlja sporočilo ministerski ukaz, da se gruntne potrebščine (fundus instructus) zavolj dolžnih fronkov ne smejo rubiti, in da se ima vsak uradnik, za ktereга se izvė, da se je proti temu ukazu pregrešil, ostro kaznovati.

Sporočilo potem na tanko dokazuje, kako krivičen je zadnji kataster, po katerem se fronki odmerjujejo, kranjski deželi; kako je kranjska zemlja više cenjena od koroške in štajarske, čeravno je mnogo slabeja. Tako so na pr. kranjski pridelki, čeravno niso ne boljši ne dražji od štajarskih, za 753.149 gold. draže cenjeni, kot ista množina štajarskih pridelkov, tako da kranjska dežela že zavolj tega 197.539 gold. v primeri več fronkov plačuje od štajarske.

Sporočilo s žalostjo vprašuje, kako vis. ministerstvo mora gledati, da uboga kranjska dežela, kateri je železnica, huda letina, vojska, nednarnost in zastajanje obrtnije in kupčije že tako sila veliko žalega prizadela, mora še to krivico trpeti, da se ji veliko večí fronki nakladajo, ko drugim deželam. Po katastru, pravi sporočilo, znašajo čisti prihodki kranjske zemlje 3 milijone in 535.233 gld. a. v. na leto; težave pa, ki jih gruntno posestvo zdaj nositi mora, znašajo 4 milijone in 438.741 gold. a. v. Tedaj primanjkuje vsako leto 903.507 gld. av. v., ktere morajo gruntni posestniki od drugej jemati, da gruntne stroške poplačajo. Stroški naše zemlje so tedaj večí, ko njeni prihodki. Zatoraj je hitre hitre pomoči treba, če ne, mora kranjska dežela v kratkem čisto ubožati, in kmetijstvo mora popolnoma na nič priti.